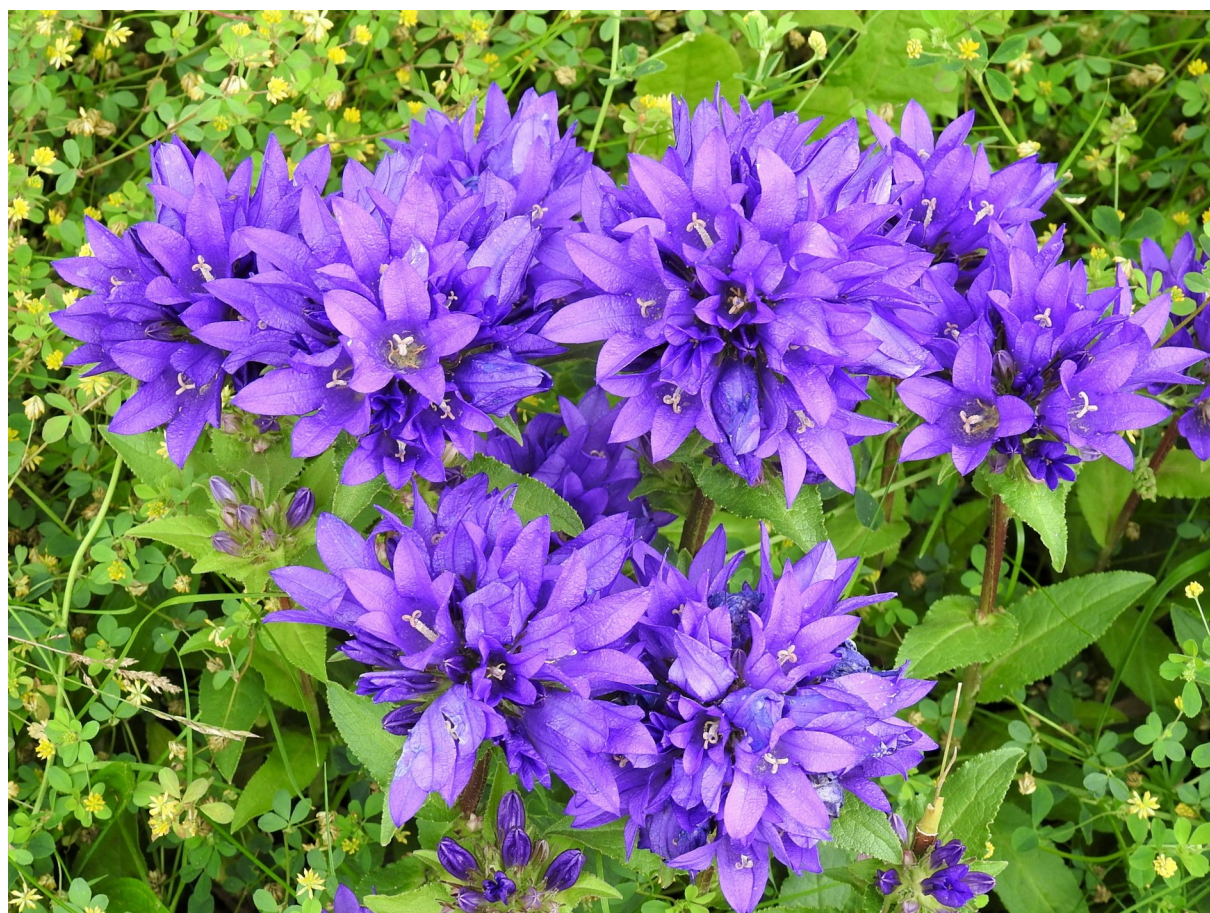

Závěrečná zpráva z monitoringu extenzivně sečených trávníků

Botanika

Zpracovala: Lenka Štěrbová
Spolupráce: Eva Koutecká
České Budějovice, 2020

Úvod

Travníky kvetoucí v Českých Budějovicích po celou sezónu jsme v letošním roce 2020 mohli pozorovat na několika lokalitách patřících městu, ale i na místech patřících firmám či v zahradách soukromníků. Účelem těchto ploch bylo především dát větší prostor k přežití hmyzu a dalších živočichů v městské aglomeraci, nechat dozrát a vysemenit kvetoucí rostliny v těchto travníchích, ale i zachovat kousek přírody uvnitř šedých ulic a v neposlední řadě i přispět k estetickému vzhledu našeho města.

To všechno se povedlo díky spolupráci mnoha lidí z různých institucí, zejména zaměstnanců magistrátu ČB, firem realizujících péči o veřejnou zeleň, odborníků, některých soukromých společností, ale např. i majitelů soukromých zahrad.

Na vybraných plochách byla realizovaná především takzvaná mozaiková seč, což znamená, že plochy byly koseny ve standardních termínech s tím, že na určité části byl vždy zanechaný nepokosený kus o různé velikosti, a to vždy s přihlédnutím k celkové velikosti plochy, ale i k zastoupení kvetoucích bylin v trávniku. Kosené a nekosené části ploch se pravidelně střídaly, takže nekosená plocha v jedné seči byla vždy pokosena v seči následující.

Abychom mohli sledovat, jak extenzivnější kosení prospívá rostlinným druhům, byl u vybraných ploch zahájen dlouhodobý botanický monitoring. Ke sledování jsme vybrali čtyři plochy. Dvě plochy se nachází na velkých českobudějovických sídlištích Máj a Vltava. Třetí je u křižovatky ulic Husova a Na Dlouhé louce, čtvrtá plocha před hlavní vstupní branou do areálu Výstaviště České Budějovice a.s.

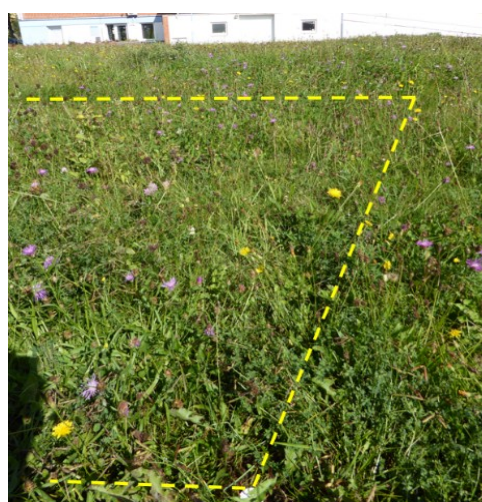
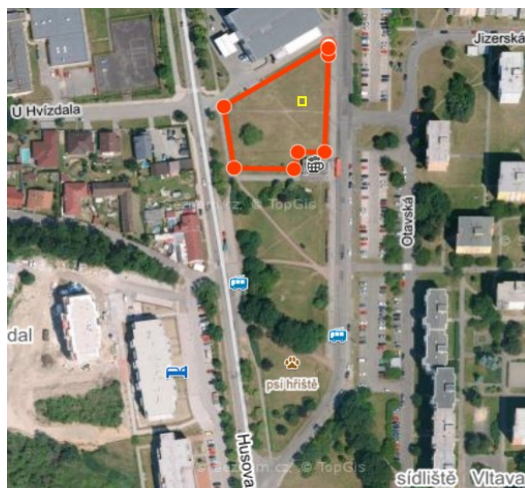
Plochy pro monitorování rostlinných druhů

U všech vybraných lokalit byla vytyčená čtvercová plocha o velikosti 5 x 5 m, rohy byly označeny plastovými značkami na úrovni terénu, odolnými i pojíždění techniky na sečení trávy aj. Střed čtverce byl zaměřen pomocí GPS souřadnic. Poloha rohových bodů čtverce byla lokalizovaná vůči vybraným orientačním bodům v okolí.

Lokalita **Máj (ul. Rošického)**: travník na sídlišti Máj (viz mapka), jižním směrem od velkého dubu, který roste v okraji louky u chodníku a silnice E. Rošického. Celá plocha je poměrně heterogenní, v mírném severním svahu, převážně mezofilního charakteru. Na menší části se vyskytují i suchomilnější druhy jako např. hadinec obecný (*Echium vulgare*) nebo písečnice douškolistá (*Arenaria serpyllifolia*). Naopak jižní část je o něco vlhčí, zřejmě díky částečnému zastínění přilehlým panelovým domem. Díky této heterogenitě zde bylo zaznamenáno nejvíce rostlinných druhů ze všech sledovaných ploch. I přes přítomnost značného počtu dvouděložných rostlin na ploše dominují spíše trávy.

Lokalita **Vltava**: trávník na okraji sídliště Vltava (viz mapka). Jedná se o travnatou plochu zřejmě z části na kamenité navážce, s méně úživnou půdou. V zásadě jde o mezofilní trávník, místy směřující k suchomilnějším společenstvům s mochnou stříbřitou (*Potentilla argentea*), pryskyřníkem hlíznatým (*Ranunculus bulbosus*) a kostřavou ovčí (*Festuca ovina*). Díky většímu podílu dvouděložných rostlin je plocha v sezóně poměrně bohatě kvetoucí. Velmi hojné jsou zde např. štirovník růžkatý (*Lotus corniculatus*) a chrpa luční (*Centaurea jacea*), druhy které kromě estetického efektu, lákají také včely, čmeláky a jiný hmyz, např. na štirovník vázaného motýla modráška jehlicového (*Polyommatus icarus*).

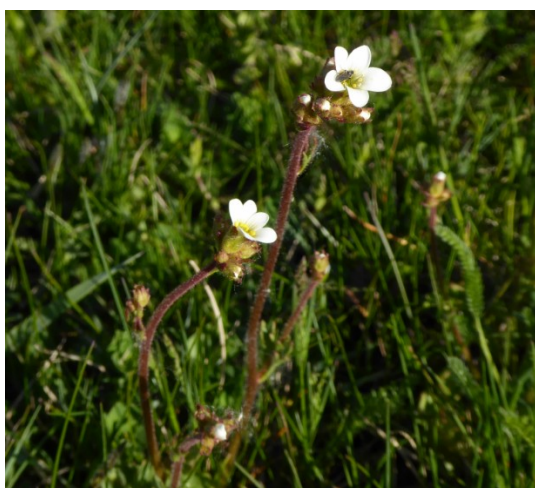

Lokalita **Na Dlouhé louce**: trávník u křižovatky ulic Husova a Na Dlouhé louce. Jde o druhově pestrý mezofilní trávník s poměrně vysokým zastoupením dvouděložných rostlin a přítomností druhů ne zcela obvyklých v městském prostředí, jako jsou chrastavec rolní (*Knautia arvensis*) nebo jitrocel prostřední (*Plantago media*). V sezóně jsou zde nápadné zejména hojně se vyskytující kvetoucí chrastavce a chrpy (*Centaurea jacea*).

Výstaviště: rozsáhlé travnaté plochy před vstupní branou do areálu Výstaviště České Budějovice a.s. Většinu plochy tvoří zejména mezofilní trávnický, ale lze zde na menší ploše nalézt i řídký suchomilný kostřavový trávnický. Ze zajímavých druhů lze zmínit např. chrastavec rolní (*Knautia arvensis*), lomikámen zrnatý (*Saxifraga granulata*) nebo místy téměř monodominantní koberec mochny jarní (*Potentilla verna*). Označení monitorovací plochy bude po dohodě s majitelem pozemku realizováno až na jaře 2021. Pozemky nejsou v majetku města, kosení zde zajišťuje vlastní technikou Výstaviště České Budějovice a.s.

Zaznamenané druhy

V květnu 2019 a v srpnu 2020 byly na lokalitách Máj, Vltava a Na Dlouhé louce pořízeny soupisy nalezených rostlinných druhů. V srpnu 2020 byly na lokalitě Výstaviště sepsané výrazné kvetoucí byliny. Na těchto čtyřech plochách bylo zaznamenáno dohromady 87 rostlinných druhů (viz tabulka se soupisem druhů). Na všech čtyřech lokalitách byly koncem srpna 2020 vybrány reprezentativní čtvercové plochy o rozměrech 5 x 5 m. Na těchto plochách budou od roku 2021 pravidelně pořizovány fytocenologické snímky porostu (1- 2x ročně), aby bylo možné sledovat případné změny ve vývoji vegetace na trávnicích s omezenou sečí. Optimální období pro pořizování fytocenologických snímků je v květnu, kdy kvete většina travin i ostatních druhů, druhý snímek vegetace může být pořízen ještě v letních měsících (červenec – srpen), kdy kvetou pozdní druhy.

Tabulka se soupisem druhů na čtyřech lokalitách s trvalými plochami:

		Máj (Rošického)	Vltava (prostřední, velká)	Na Dlouhé louce	Výstaviště (neúplný soupis)
<i>Agrostis capillaris</i>	psineček obecný	1			
<i>Achillea millefolium</i>	řebříček obecný	1	1	1	1
<i>Alopecurus pratensis</i>	psárka luční	1	1		
<i>Arctium minus</i>	lopuch menší	1			
<i>Arenaria serpyllifolia</i>	písečnice douškolistá	1			
<i>Arrhenatherum elatius</i>	ovsík vyvýšený			1	
<i>Artemisia vulgaris</i>	pelyněk černobýl	1			
<i>Barbarea vulgaris</i>	barborka obecná	1	1	1	
<i>Bellis perennis</i>	sedmikráska obecná (chudobka)	1	1	1	1
<i>Bromus hordeaceus</i> ?	sveřep měkký		1	1	
<i>Campanula patula</i>	zvonek rozkladitý			1	
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	kokoška pastuší tobolka	1			
<i>Carex hirta</i>	ostřice srstnatá	1			
<i>Carex muricata</i> agg.	okruh ostřice měkoostenné	1		1	
<i>Centaurea jacea</i>	chrpa luční	1	1	1	1
<i>Cerastium arvense</i>	rožec rolní		1		
<i>Cerastium holosteoides</i>	rožec obecný	1	1	1	
<i>Cirsium arvense</i>	pcháč oset	1			1
<i>Cirsium vulgare</i>	pcháč obecný	1			
<i>Crepis capillaris</i>	škarda vláskovitá			1	1
<i>Cynosurus cristatus</i>	pohánka hřebenitá	1		1	
<i>Dactylis glomerata</i>	srha laločnatá, srha říznačka	1	1	1	
<i>Daucus carota</i>	mrkev obecná	1			
<i>Echium vulgare</i>	hadinec obecný	1		1	
<i>Elymus repens</i>	pýr plazivý	1		1	
<i>Erigeron annuus</i>	turan roční	1	1	1	
<i>Festuca ovina</i> ?	kostřava ovčí		1		
<i>Festuca pratensis</i>	kostřava luční		1		
<i>Festuca rubra</i>	kostřava červená	1	1	1	1
<i>Galium album</i>	svízel bílý	1	1	1	1
<i>Geranium pusillum</i>	kakost maličký	1		1	
<i>Geum urbanum</i>	kuklík městský	1			
<i>Glechoma hederacea</i>	popenec obecný			1	
<i>Heracleum sphondylium</i>	bolševník obecný		1		
<i>Holcus sp.</i>	medyněk			1	
<i>Hypericum perforatum</i>	třezalka tečkovaná	1			
<i>Hypochaeris radicata</i>	prasetník kořenatý	1	1	1	1
<i>Knautia arvensis</i>	chrastavec rolní			1	1
<i>Lamium purpureum</i>	hluchavka nachová		1	1	
<i>Lathyrus pratensis</i>	hrachor luční	1	1		1
<i>Leucanthemum vulgare</i>	kopretina bílá	1	1		
<i>Lepidium draba</i> ?	vesnovka obecná			1	
<i>Lolium perenne</i>	jílek vytrvalý	1	1	1	
<i>Lotus corniculatus</i>	štírovník růžkatý	1	1	1	1
<i>Luzula campestris</i>	bika ladní		1	1	
<i>Lysimachia nummularia</i>	vrbina penízková			1	
<i>Matricaria chamomilla</i>	heřmánek pravý	1			
<i>Medicago lupulina</i>	tolice dětelová	1	1	1	1
<i>Myosotis arvensis</i>	pomněnka rolní	1			

<i>Oxalis corniculata</i>	šťavel růžkatý			1	
<i>Phleum pratense</i>	bojínek luční		1	1	
<i>Plantago lanceolata</i>	jítrocel kopinatý	1	1	1	1
<i>Plantago major</i>	jítrocel větší	1		1	
<i>Plantago media</i>	jítrocel prostřední			1	
<i>Poa compressa</i>	lipnice smáčknutá	1			
<i>Poa pratensis</i>	lipnice luční			1	
<i>Potentilla argentea</i>	mochna stříbrná		1		
<i>Potentilla reptans</i>	mochna plazivá	1	1	1	1
<i>Potentilla verna</i>	mochna jarní			1	1
<i>Prunella vulgaris</i>	černohlávek obecný			1	1
<i>Ranunculus bulbosus</i>	pryskyřník hlíznatý		1		1
<i>Ranunculus repens</i>	pryskyřník plazivý	1			
<i>Rorippa austriaca</i>	rukev rakouská			1	
<i>Rumex acetosella</i>	šťovík menší			1	
<i>Rumex crispus</i>	šťovík kadeřavý		1		
<i>Rumex obtusifolius</i>	šťovík tupolistý		1		
<i>Sanguisorba officinalis</i>	krvavec toten		1		
<i>Saxifraga granulata</i>	lomikámen zrnatý				1
<i>Scorzoneroidees autumnalis</i>	máchelka podzimní, podzimka obecná	1	1	1	
<i>Symphytum officinale</i>	kostival lékařský	1			
<i>Stellaria graminea</i>	ptačinec trávovitý		1	1	
<i>Tanacetum vulgare</i>	vratič obecný	1			
<i>Taraxacum sect. Taraxacum</i>	pampelišky smetánky	1	1	1	1
<i>Trifolium dubium</i>	jetel pochybný	1	1	1	
<i>Trifolium pratense</i>	jetel luční	1	1	1	1
<i>Trifolium repens</i>	jetel plazivý	1	1	1	1
<i>Trisetum flavescens</i>	trojštět žlutavý			1	
<i>Urtica dioica</i>	kopřiva dvoudomá		1		
<i>Veronica arvensis</i>	rozrazil rolní	1	1	1	
<i>Veronica chamaedrys</i>	rozrazil rezekvítek	1	1	1	
<i>Veronica persica</i>	rozrazil perský	1			
<i>Veronica serpyllifolia</i>	rozrazil douškolistý	1			
<i>Vicia sepium</i>	vikev plotní	1			
<i>Vicia cracca</i>	vikev ptačí		1		
<i>Viola odorata</i>	violka vonná				
<i>Viola tricolor</i>	violka trojbarevná	1			1

Závěr

Ačkoliv se jedná pouze o městské trávníky, při bližším zkoumání můžeme konstatovat, že i ty jsou poměrně druhově bohaté. Na lokalitě Máj bylo zaznamenáno celkem 52 druhů rostlin, na lokalitě Vltava 41 druhů, a na lokalitě U Hocha 49 druhů. Díky odložení kosení měly šanci vykvést a dozrát především vysoké kvetoucí byliny, jako jsou např. kopretina bílá (*Leucanthemum vulgare*), chrpa luční (*Centaurea jacea*), chrastavec rolní (*Knautia arvensis*), nebo některé vikve – např. vikev ptačí (*Vicia cracca*), a mnohé další druhy. A právě tyto vysoké barevně kvetoucí druhy nejvíce přispívají potravou pro hmyz a zároveň slouží jako potěcha oka pro kolemjdoucí. Na velkých sídlištních a městských trávnících nerostou většinou druhy chráněné a ohrožené, přesto tu můžeme najít druhy méně běžné, jako např. lomikámen zrnatý (*Saxifraga granulata*) nebo pryskyřník hlíznatý (*Ranunculus bulbosus*). Při výběru plochy vhodné k mozaikové seči ale musíme zohlednit i výskyt ruderalních druhů, které je naopak vhodné pravidelným kosením potlačovat. Jedná se například o pcháč oset

(*Cirsium arvense*), nebo křídlatku japonskou (*Reynoutria japonica*), které se místy vyskytují např. v trávnicích před Výstavištěm, a jejichž výskyt a případné šíření je také vhodné monitorovat. Zároveň jsou plochy, kde se ruderalní nebo invazivní druhy objeví, vyjmuty z ploch sečených mozaikovou sečí a navraceny do režimu standardních sečí, tak aby se zabránilo jejich dalšímu šíření.

V rámci Českých Budějovic je v současné době několik dalších střídavě nebo extenzivněji kosených ploch, díky nimž se přímo ve městě úspěšně daří i druhům z červeného seznamu rostlin ČR (v závorce je udáván stupeň ohrožení pro celou ČR/pro jižní Čechy), jako je zvonek klubkatý (*Campanula glomerata*) (-/C3), který roste v travnatém lemu chodníku podél Husovy třídy, nebo zvonečník černý (*Phyteuma nigrum*) (C3/C4), který se místy hojně rozrůstá v nyní extenzivněji kosených částech městského parku Stromovka. Právě díky přechodu na extenzivnější režim kosení ve vybraných lokalitách měly tyto druhy v posledních dvou letech možnost vykvést a vytvořit semena. I tyto plochy jsou průběžně monitorovány.

Projekt byl podpořen Ministerstvem životního prostředí, projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

Tento projekt je spolufinancován Statutárním městem České Budějovice.

Ministerstvo životního prostředí

